

Interjú Kardos G. Györggyel

Bertha Bulcsu: Milyen volt a gyermekkorod? Hol laktatok, mit csináltak a szüleid? Mire emlékszel?

Kardos G. György: A legrosszabb fajta zsidó, félproli családba születtem bele. Nagyapámék évszázadokon keresztül cserzővargák voltak. Dédnagyapám a szabadságharcban megsebesült, búsmagyar lett, fiai jószágigazgatók lettek különböző birtokokon, kivéve a nagyapámat, aki vegyeskereskedést nyitott Óbudán, ami elég hamar tönkrement. Nagyanyám meghalt, egyedül maradt hat gyerekkel. Hirdetések útján feleségül vett egy pancsovai pravoszláv asszonyt, egy vengerkát. Új nagyanyám rosszul beszélt magyarul, de beszélt szerbül, románul, németül. Szerbül énekelt, ezért gondolom, hogy inkább szerb volt. Nagyapám anyanyelve valószínűleg német volt, mert nem beszélt jól magyarul. De nagyapám nagy magyar volt, legitimista. Károly király képe ott lógott a falon. Folyton árvereztek nálunk, de a magyarságára adott. Vett egyszer egy hat kötetes Magyar Honvéd sorozatot, bőrkötésben. Nagyanyám oroszországi történetei csodálatosak voltak, forradalmakról mesélt, s elmondta, hogy száz szál tearózsát kapott egy nagyhercegtől. Ott minden gyönyörű volt, kánkánt táncolt és orosz táncokat járt. Ezekről mesélt. Nagyon hatott rám. Így az egész kommün egy mese volt nekem. Nagyanyám gyöngyöket hozott haza a nyakán egy kis zacskóban. Ennek árából a Széchenyi fürdőben béreltek egy büfét. Mágmások jártak oda ... A kommün alatt persze pangott. Nagyapám a gázgyárban volt kis írnok. Az emberek beválasztották bizalminak. A fehérek erre aztán kirúgták. A nagybátyáim később mind szervezett munkások voltak. A nagyanyámnak mindenki szép ember volt, Cserny Jóska szép ember volt, Prónay szép ember volt, Tisza szép ember volt, az egész akkori történelem csak így jelent meg előtte. A kommün mégis rettenetesen élt nálunk a családban. Van egy nagynéném, aki mindig cseléd volt, de a kommün alatt egyszer gyerekeket vitt valahová nyaralni. A zsidóságból semmi sem jutott el hozzánk, bár a család zsidó volt. Nagyapám arra volt büszke, hogy

Sipneczky nyugállományú tábornok a barátja. Azt szokta mondani nekem: „Huszár leszel, fiam!” Édesapám jónevű újságíró volt az *Esti Kurír*nál, színházi kritikus, anyám gépíró egy ügyvédi irodában. Elvette feleségül anyámat, és nevet adott nekem, de nem élt velünk. Rettenetes szegénységben éltünk. Nagybátyáim mind iparosok voltak, nyomdász, aranyműves, szűcs. Találkoztam apámmal, de nem tudtam mit kezdeni vele. A Király utcában születtem, a nagyon szegény zsidónegyedben, nem az új Lipótvárosban. Ott, ha valaki elkialtotta magát, hogy *Weisz!*, a fél utca visszafordult.

Bertha Bulcsu: Hogyan telnek mostanában a napjaid?

Kardos G. György: Depressziósan. Fél hétkor kelek, ami azt jelenti, hogy már fél kilenckor el tudok kezdeni dolgozni. Utált bérmunkát végzek, úgy kettőig mondjuk. Ez a lakástörlesztés. Kettőtől fél hatig a dolgaimat intézem, társadalmi életet élek, ha nincs más dolgom. Fél hatkor jön a feleségem. Rendszerint itthon ülünk, nem megyünk sehová. Ide jönnek barátok, de egyre kevesebben. Pedig vannak emberek, akikre szeretek ránézni, mindegy, hogy a barátaim-e. Csak úgy vibrál a lelkem, ha olyan embereket látok, mint a Faragó meg a Gáll Pista vagy Réz Pali, Csurka. Elfelejttem, hogy én is író vagyok, és tisztelettel nézek rájuk. Nem tudom elhinni, hogy író lettem. Olyan ez, mint amikor egy bakából tiszt lesz, de ha a régi rendszer magas rangú tisztjével találkozik, tiszteleg. Szeretem az írókat, örülök, ha jól írnak. Az olyan, mintha én írtam volna, sokszor még jobb. Ide vagy jön valaki, vagy nem. Ritkán megyünk el hazulról. Színházban nem tudom, mikor voltam utoljára ... Csurka-premierén, meg a sajátomén.

Bertha Bulcsu: Mikor írsz? Hol?

Kardos G. György: Itt hasalok az ágyon. Régebben mindig tele volt a lepedő tintafoltokkal. Most már leveszem a lepedőt.

Bertha Bulcsu: Könnyen írsz, vagy nehezen?

Kardos G. György: Nagyon nehezen, rettenetes nehezen. Gyötrődés. Írás közben ami előre-hátra eszembe jut, gyorsan felírom. Csak akkor kezdek írni, ha a teljes koncepció él bennem. Ilyenkor azt gondolom, könnyű lesz, de soha nem könnyű. Minden jelzővel harcban áll az ember. Szörnyen is néznek ki a kézírataim. Gépetetés közben is

gondolkodom és átírom a szövegeimet. Nem akarok sokat írni. Egy regényt szeretnék még írni és novellákat.

Bertha Bulcsu: A prózán belül is egyműfajú író vagy, csak regényt írsz. Miért?

Kardos G. György: Talán csak egy novellám volt. Azt sem novellának szántam. Bulgária felszabadulási évfordulójára írtam, és egy novella jött ki belőle: *Szeretni kell Théophile Gautiert*. Tulajdonképpen a regényeim is novellákból állnak, figurák, sorsok, de mindez novellafüzér tulajdonképpen. Nincs fantáziám hozzá, hogy átugorjam az időt, szépen sorban leírom, hogy egy nap alatt mi történt, legfeljebb visszajátszom a múlt történeteit hozzá. Nem tudom alkalmazni az epikus technikát, hogy éveket átugorjak. Ez olyasmi, mint amikor valaki remek festő, de nem tud rajzolni, és ebből elméletet csinál, mint Kandinszkij. A művészet mindig a fogyatékoságból állt össze, attól egyéni. Joseph Conrad (lengyel származású volt) nem tudott jól angolul, ezért vigyázott rá, hogy pontosan írjon. Ebből lett egy stílus.

Bertha Bulcsu: Kivel érzel az elődök közül írói, szellemi rokonságot?

Kardos G. György: Amit érzek, arra nem tudom azt mondani, hogy rokonság. Vannak könyvek, amiket szeretek olvasni, ilyen Hemingway első regénye, a *Fiesta*, és a *Búcsú a fegyverektől*. Ilyen Nagy Lajos *Kiskunhalom*, és Martin du Gard *Vén Európa* című könyve, Bálint György tárcái. Ha elakadok írás közben, ezek mindig átsegítenek, ha ezekből olvasok, el tudok kezdeni egy mondatot. Reggelente úgy ébredek, hogy nem tudom, hogyan kell elkezdni a mondatokat. Hogyan lehet életre kelteni a jelentéktelen mozgásokat, hogy valaki kiment, bejött. Nyilván ismered ezt a gondot. Hogyan lehet úgy fogalmazni egy mondatot, még a nyelvtan kárára is, hogy a szórend megváltoztatásával megfelelő hangulata legyen. A szavaknak szerintem hőfoka van. El tudok mondani egy csomó szót, aminek semmi köze sincs ahhoz, hogy meleg van, de ha ezeket a szavakat leírom, érezni lehet, hogy meleg van. Keresgélem a szavakat. Ahogy Nagy Lajos a legyekről és a porról ír, abból mindent érzek. Jókai egyetlen sora az akkori világot érzékelteti. Mint író, soha nem tudom milyen politikai, társadalmi megoldás kínálkozik. Az író valójában egy komputerbe pontos jeleket táplál. Az a dolga, hogy pontos jeleket tápláljon be, és nem a megoldás.

Bertha Bulcsu: Ma Magyarországon milyen embercsoporthoz sorolod magad? Társadalmi helyzeted, szereped szerinted milyen?

Kardos G. György: Egy Dos Passos könyv mottójában két amerikai katonáról olvashatunk, akik egy francia kantinban hullarészegen ülnek. Az egyik katona kérdez: Szereted az amerikaiakat? – Nem. A franciákat szereted? – Nem. Németeket? – Nem. Akkor kit szeretsz? A barátomat. Én is csak ezt tudom mondani. Barátaimon kívül azokat szeretem, akik ebben a társadalomban nem hazudnak, nem lopnak. Nem azért mondom, mert nagy bolsevista vagyok, de akik ebben a társadalomban hamisan játszanak, etikailag leprások a számomra. Már orvos barátaim sincsenek, már senkit sem tudok elviselni, aki nek a zsebébe pénz lehet dugdosni. Ez nem érdem, betegség nálam. Irtózom minden nem etikus megnyilvánulástól.

Bertha Bulcsu: Regényeidet olvasva, úgy tűnik hosszú ideig éltél Izraelben. Hogyan kerültél oda, mit csináltál ott?

Kardos G. György: 1944-ben kerültem Izraelbe. 1944 nyarán felszabadítottak engem a jugoszláv partizánok Borban. Bor környékén meneteltünk egy országúton, onnan loptak el bennünket. Még ugyanazon év őszén a Vörös Hadsereg által felszabadított Bulgáriába mentem át. Plovdivból kalandvágyból minden papír nélkül 1944 októberében átmentem Törökországba. Ott nem tudtunk megmaradni, mert a törökök internálták a menekülteket. Kilencen voltunk, mi akkor már irtóztunk minden tábortól. Magyarország felé nem lehetett jönni, mert itt Szálasi-rendszer volt. A nemzetközi menekültügyi szervek szereztek nekünk beutazási engedélyt Palesztinába. Ez borzasztó nehéz volt, a beutazási kvóta miatt. Aki illegálisan ment, azt az angolok internálták.

Bertha Bulcsu: Nyelveket tudtál ebben az időben?

Kardos G. György: A gimnáziumi németből és franciából éltem, amit aztán jól megtanultam később. Én már itthon verseket írtam, publikáltam is. Kint soha többé nem foglalkoztam vele. Hosszú lenne felsorolni, hogy mit csináltam kint. Sokat voltam katona, az angol zsoldban is. Szolgáltam az angol csendőrségnél. Két és fél évig szolgáltam az izraeli hadseregben. Még nem is volt izraeli állam, de egy csomó fiatal, aki már valamilyen hadseregben ki volt képezve,

behívtak. Ez 1947-ben volt. És csak 1948 májusában alakult meg az izraeli állam. A hadseregben őrmester voltam.

Bertha Bulcsu: Ez az élményi alapja a regényeidnek?

Kardos G. György: Nem ez. A borzasztó emberi kavarodásban annyiféle országból jött emberrel, sorssal ismerkedtem meg, hogy kialakult bennem a számalom szemlélete. A világ minden részéről a nyomor hírnökei futottak be. És nem egy etnikailag egységes közösségbe kerültem, az európai zsidóságon kívül voltak ott afrikai zsidók, tripoliszi, tuniszi, görög zsidók, dél-arábiai, ádeni zsidók. Mindenki magával hozta a hazai szokásait. Csak le kellett ülnöm a tábortűznél a szakaszommal, és egy egész világ vett körül. Hozták magukkal a világ nyomorúságát. Ezek a zsidók alakították ki az embercentrikus szemléletemet.

Bertha Bulcsu: Odakint éreztél honvágyat?

Kardos G. György: Rettenetesen... Mindig haza akartam jönni. De húzódtott. Úgy volt, hogy a háború végéig maradok, de aztán húzódtott tovább. Szereztem egy állampolgári igazolást, hogy haza tudjak jönni. De hiába. Angol rendőr voltam, nem tudtam leszerelni, amíg működött a menekültügyi bizottság. Ez nem jelenti azt, hogy ott nem akklimatizálódtam. Nem is éltem magyarok között, héberül beszéltem, amikor hazajöttem, héberül álmodtam. Izraelben tanultam meg héberül.

Bertha Bulcsu: Hogyan kerültél haza?

Kardos G. György: 1950-ben létesítettek először magyar követiséget Izraelben, ahová rögtön beadtam a kérelmemet, és 1951-re elintéződött. 1951-ben hazajöttem. Román hajóval jöttünk Haifából Constantáig. Már behajóztak bennünket, és várakoztunk. Az volt a legrohadtabb. Haza akartunk jönni, de elfogott a kétség. Néztam Haifa fényeit. Constantából vonattal jöttünk, négyen hazatérők, ezen kívül izraeli kommunisták, akik mentek Berlinbe a VIT-re, arab és zsidó fiatalok. Pravoszláv parasztokra is emlékszem, egy fiatal fiúra, lányra, akik tele voltak nosztalgiával, hittel és mentek haza a Szovjetunióba. A nagyapjuk vándorolt ki, ők már kint születtek Izraelben. Én arra vágytam, hogy magyar málnaszörpöt igyak. Útitársaimnak

meséltem a csodálatos gyermekkori ízeikről. Lökősházán aztán rendeltem öt málnaszörpöt. Iszonyatosan kátrányízű volt. Egyébként álomszerű, valóságosan csoda volt az egész út. Itthon mindenkit elegánsnak láttam. Úgy látszik, 1944-ben, amikor elmentem, nagyon kopott volt a világ. Még a házakat is megcsodáltam. Ha észrevettem egy feliratot, hogy: „Ezt a házat a lakók szocialista megőrzésre átvették” – csodálkoztam és örültem. 1944-ben a Keletiben váltam el anyámtól, most ott találkoztunk újra. Nem ismert meg, átnézett a fejem felett. Ott keringtem körülötte, mint egy rossz kurva. Nehezen találtunk egymásra. A lakás ki volt dekorálva, Lenin-szobor gipszből, Sztálin-kép kínai selyemből, és Rákosi Mátyás a búzában. Anyám olyan fenntartással beszélt a polgárokról, mintha nem tudom mik lettek volna. Mi kint nem ismertük ezt a kifejezést. Elvitt magával a Külker üdülőbe nyaralni. Siófokra. Akkor nyaraltam életemben először. Minden gyönyörű volt, „így él a szabad nép” – gondoltam. Nem vettem észre, hogy az itthoniak már nem hisznek mindenben, de nem mernek előttem beszélni.

Bertha Bulcsu: Most, hogy itthon élsz, nincs nosztalgiád a tenger és a bibliai táj után?

Kardos G. György: Szeretnék elutazni oda, és megebédelni. Héberül kérni egy ebédet, megmutatni a feleségemnek a városokat. Nosztalgiám nincs. Talán azért nincs, mert kiírtam magamból. Nagyon nem szerettem azt a szociálfasiszta világot, azt a munkáspárti fasizmust. Mindenféle nacionalizmustól viszket a bőröm, különösen attól, ami ott volt.

Bertha Bulcsu: Sokfelé jártál, van összehasonlítási alapod. Milyenek találod a magyar népet?

Kardos G. György: Nem tudom, tudok-e rá válaszolni... Itt tudok élni. Nincs bennem semmiféle elfogultság, még a németek iránt sincs. Itt tudok élni... Lehet, hogy ez a nép nem tökéletes, de itt tudok élni. A mentalitását ismerem. Tudok viselkedni, jelen lenni. Másutt nem. A magyart egyébként elég hitetlen népnek érzem. Ez sok mindent megnehezít. Emberi és társadalmi hitetlenségről van szó. Azt már nem is merem mondani, hogy olyanfajta események idején, amelyek árulóvá tehetnek, könnyen megvehetőek az emberek. Történelméből eredően, politikailag eléggé éretlen nép a magyar. Az állampolgári

felelősség hiányzik nálunk, ami vérében van egy franciának és angolnak. Az nem létezik, hogy az angol egy telefonfülkét megrongáljon. Nálunk teljesen hiányzik a köztulajdon iránti érzék.

Bertha Bulcsu: Életkorodból eredően nyilvánvaló, hogy elég sokszor voltál életveszélyben. Mit éreztél? Mire gondoltál?

Kardos G. György: Hiányzott belőlem a veszélyhelyzetek érzékelése, nem félttem. Előfordult, hogy Izraelben egy védtelen terepen állomásoztam, amit belőttek, és állandóan estek el körülöttem az emberek, de én nem félttem. Borban sem félttem. Mi nem tettük meg azt a halálmenetet, amit Radnótiék megtettek. Egyébként ez volt életem felejthetetlen élménye... Egy szerpentinen meneteltünk, két tigristank biztosította az utat, minket örök kísértek. Én a menet végén voltam, mert lemaradtam marharépát lopni. Agyonáztunk, rongyosak voltunk, ziláltak, fáradtak. Amikor felnéztem, felettem állt az országút túloldalán egy férfi. Szerb tiszti egyenruhát viselt, a sapkáján vörös csillag volt. „Tamo druzse” – mondta. Ködös, esős nap volt, előző nap is esett, ronggyá voltunk ázva. Ahogy odább pillantottam, láttam, hogy őrök már eldobálták a fegyvereiket, mindenütt vidám, glasszécsizmás partizántisztek álltak, zömében angol egyenruhában, de szerb sapkát hordtak hozzá. Mindez a német megszállás kellős közepén. Ezerhétszázan vonultunk az úton, erőltetett menetben. Az egész hegyoldalt megszállták a partizánok. Ekkor ért először a szocializmus szele. Letértünk az útról, a hegyek között elértünk egy tisztásra, ahol egy politikai tiszt másfél órás beszédet tartott nekünk szerbül, amit nem értettünk. Mintha csak azért szabadítottak volna fel bennünket, hogy ezt a beszédet meghallgassuk. Mi közben tüzet raktunk és a lábunkat melengettük. Este egy Pleszkovác nevű partizánfaluba értünk, ahol kórházzsállítás is volt. Mi a parancs szerint nem állhattunk meg, tovább kellett mennünk. De a faluban éppen gulyáslevest osztottak, szólt a szerb citera és táncoltak. Nem állhattunk meg, de én ottmaradtam. Találkoztam egy kislánnyal, aki elvezetett az olasz partizánok szállására. Sok furcsa kép fogadott ebben a faluban. A házak tele voltak partizánnak öltözött úri fiúkkal, s a német bányászok mint tottista, fasiszta foglyok ültek távolabb. Ezek valaha szociáldemokraták voltak, de ekkor horogkereszt díszlet a karjukon. A komisszárok között sok jómódú belgrádi úrigyerek volt és újvidéki zsidógyerekek. Engem innen reggel tovább zavartak. – Még Borban volt egy másik furcsa élményem. Hajnalban mentünk a bányába a

hegyek közé, ahol állandó partizánveszély volt. Egyszer csak öblös, szláv nyelven felhangzott egy ének, az „Amuri partizánok” dallamára. Mindenki összerezsent. Aztán észrevettük, hogy az egyik őrzőnk énekel, egy vlaszovista katona, német egyenruhában. A bori táborban egyébként tizenkétezer olasz volt, akik Badoglióra felesküdték, aztán letették a fegyvert, de Mussolini parancsára nem vették fel. Ezeket hazaárulóknak nevezték, Montenegróban fogták el őket a németek. Volt ott hatezer magyar zsidó, persze kárpátaljai és szlovák is. A németek részéről a bosnyák handzsár divízió, német egyenruhában, de piros, halálfejes fezzel. Aztán usztrasák, ezek voltak a legrohadtabbak.

Bertha Bulcsu: A szorongást mint aktív érzést ismered?

Kardos G. György: Csak azt ismerem mostanában. Sok mindenért. Úgy érzem, fáradt vagyok, az időm végén járok, és amit el szeretnék mondani, annak az elején tartok. Ötvenkét éves vagyok. Egyszobás lakásban ténfergek, s ha a feleségem beteg, újra presszóban írok. Két évig csak ezért a lakásért dolgoztam, az irodalom legperiférikusabb, legalantasabb műfajaiban, hogy az adósságot ki tudjam fizetni. Sajnálatos, hogy csak az ilyen írói munkát fizetik meg. Szorongok, mert nem tudom, mi jön ki az életünkből ilyen etikai körülmények között. A szocializmus etikai kérdés. Óriási lehetőséget kaptak az emberek. A társadalom sokat adott, de az emberek nem sugározzák azt vissza. Az állampolgári tudatot kellene visszaállítani. Valamilyen állampolgári játékszabályra lenne szükség, amit mindenki betart.

Bertha Bulcsu: A politika és a társadalmi mozgalmak érdekelnek?

Kardos G. György: Politika nélkül egyetlen sort sem lehet leírni. Én mindig társadalmi problémákat érintek. Bennem teljesen külön válik az értelem és az érzelem. Érzelemben még mindig kommunista vagyok, mint ifjú koromban. Akkor házasodtam össze vele, amikor még szép volt és fiatal. Most már nem válok el, bár egyszerűbb lenne nem hinni.

Bertha Bulcsu: Véleményed szerint az író befolyásolhatja az ország tudatát, szellemi közéletét?

Kardos G. György: Persze, ugyanúgy, mint minden ember, aki tisztességes, vagy nem tisztességes. Egyébként azt szoktam mondani

a fiataloknak, akik nem tudják, hogyan legyenek lázadók, hogy éljenek teljes tisztességgel. Semmi sem olyan felháborító, mint ha valaki keményen, tisztességesen él.

Bertha Bulcsu: Van valamilyen állásod?

Kardos G. György: Nincs állásom.

Elém teszi a munkakönyvét. Belepillantok, szakképzettsége: kőműves.

Kint Palesztinában tanultam a kőművességet. Amikor rendőr voltam. Huszonnégy óra szolgálatunk volt egész héten. Úgy osztottuk be egymás között, hogy egybe lement, és öt napot dolgoztunk a civil életben.

Bertha Bulcsu: Most ez az állástalanság nem jelent létbizonytalanságot?

Kardos G. György: Hát... Olyan magasak az ember kiadásai, hogy az állás nem fedezné, de mellette nem tudnék dolgozni. Idegesítők ezek a sine cura állások. Minden nap be kell menni, ott ül az ember és nem csinál semmit. Ez is demoralizál.

Bertha Bulcsu: Nincs időnként olyan érzésed, hogy elrontottál valamit az életedben?

Kardos G. György: Ilyen értelemben az élettel könnyelműen bánok. Valószínű, több mindent elrontottam... De az élet azért van, hogy rontsuk. Mindenki rontja. Olyan ez, mint egy házasság. Vagy úgy rontod el, hogy maradsz a rossz házasságban, vagy úgy, hogy elválsz. Az ember folyton változtat az életén, jól vagy rosszul.

Bertha Bulcsu: Milyen a közérzeted?

Kardos G. György: Szeretnék nyugodtan dolgozni, és nem végezni piszkos munkát. Nehéz ezt elmondani. Az élet anyagi feltételeiről van szó. Irtózatosan sokat köszönhetek Kardosnak, a Magvető igazgatójának, aki rossz lektori vélemények után adta ki a könyvemet. Kardos úgy viselkedik, mint egy kiadó, aki hisz benne, hogy könyveket ad ki. Kiadta Mándy, Ottlik, Fejes, Konrád könyvét. Legfeljebb azt mondja, hogy ezzel vagy azzal nem ért egyet, de kiadja. Ez ad az embernek biztonságérzetet.

Bertha Bulcsu: Mitől vagy ideges, ha vagy?

Kardos G. György: Ha ideges akarok lenni, mindentől. Ideges vagyok ettől a pletykatársadalomtól, ami mindent továbbad, de rosszul, és szétbomlasztja a kapcsolatokat. Ideges vagyok, mert amit mondani akarok, nem mondhatom el, mert kifacsarják. Valami belém szorul, nem tudom kimondani. Iszonyatosan idegesít minden taktika és diplomácia.

Bertha Bulcsu: Ha nem írsz, mit csinálsz?

Kardos G. György: Nyáron evezni szoktam, van egy kielboatom a Rómain. De tavaly alig eveztem. Milyen passzióm van még? Régen fényképeztem, laboratóriumom volt... Ezért az egyszobás lakásért való harcban tíz évet öregedtem, pedig csak kétszázezret kellett befizetni.

Bertha Bulcsu: Szenvedélyeid vannak?

Kardos G. György: Az élet... Nem tudom. Igazából a nők voltak, de hát... Szeretnék utazni, de soha nem utazom mostanában. Azt most is megcsinálom, hogy a HungarHotelsnél lefoglalok egy szobát két-három napra Kecskeméten vagy Sopronban és elutazunk oda. Főzni is szeretek, rengeteg szakácskönyvem van. Magyar, külföldi. Gyűjtöttem valamikor. Szeretek főzni, enni már kevésbé.

Bertha Bulcsu: Álmodni szoktál? Vannak visszatérő álmaid?

Kardos G. György: Szoktam álmodni, de inkább csak félálomban. Ha fölriadok, és nem tudok elaludni, arra gondolok, hogy kézigránátot biztosítok ki, és eldobom. Akkor el tudok aludni. Nem tudom milyen szadista indulatból ered ez, talán abból, hogy katonakóromban mindig álmos voltam. Egyébként is aknákról álmodom, robbanásokról. Félálomban is erre gondolok. Mi angol kézigránátot használtunk, ami kétszeresen volt biztosítva. Gyakorlatokon ki kellett biztosítani, és gránáttal a kézben szaladgálni. Négyig számoltunk, hétre robbant.

Bertha Bulcsu: A nappalokat szereted jobban, vagy az éjszakákat?

Kardos G. György: Most már teljesen nappali ember vagyok. Régen szerettem az éjszakákat. Estére elfáradok. Maga az írás adminisztrációja jobban elfáraszt, mint az írás.

Bertha Bulcsu: Mikor sírtál utoljára?

Kardos G. György: Szoktam sírni... Könyveken, novellákon mindig tudok sírni, moziban is. Anyám halálakor is sírtam.

Bertha Bulcsu: Melyik a legkedvesebb ünneped?

Kardos G. György: Nincs ünnepem, nem ünnepek semmit. Zavar az ünnep, mert kínlódás nekem. Egész évben ünnepeljenek az emberek. Minden doktrinenség, szabály ingerel. A haszid mozgalom idején kitiltották a rabbikat a városokból, azok a falvakat járták és egyszerű meséket mondtak: „Ne magyarázd a tant, te magad legyél az.” Aztán a híres mese: A cár egyszer meglátogatott egy hadgyakorlatot, amit az a tábornok irányított, aki valamikor osztálytársa volt. A cár megszólította a tábornokot: – Na öreg, lángol még a véred? – A tábornok így válaszolt: – Felség, a vér nem lángol, a szolgálat lángol. – És még egy: Egy ember híres rabbihoz küldte a fiát, hogy ott tanuljon. Amikor hazajött, megkérdezte: – Mit tanultál a rabbinál? – Megtanultam, hogy van isten. – Öt évig tanultad ezt? – Az apa behívatta szolgálait, és megkérdezte őket: – Van isten? – Van isten – válaszolták. Apa a fiúhoz: – Ezek nem tanulták, mégis tudják, látod? – Fiú: Ők mondják, de én megtanultam.

Bertha Bulcsu: Hol étkezel, mit eszel szívesen?

Kardos G. György: Bent a városban, vendéglőben. Vasárnap otthon főzök. Keleti ételeket, szerb csevapcsicsát, ami tulajdonképpen kebab. Salátákat. Szeretem a marhabélszínt, csak nem lehet kapni és drága.

Bertha Bulcsu: Írónak ital is kell.

Kardos G. György: Töményét iszom, a legegyszerűbbet. Leginkább erős pálinkákat, törkölyt, cseresznyét. Kár belém az olyan előkelő ital, mint a whisky. Valamikor bort ittam, de újabban nincs időm kivárni, mire hat. Inkább pálinkára sört iszom, hogy meggyorsítsam a folyamatot.

Bertha Bulcsu: Van valamilyen babonád?

Kardos G. György: Magam csinállok magamnak babonát. Van egy nyilazójáték az erkélyen. Arra gondolok, ha száz pontot elérek, sikerül valami. Kinyilazok magamnak valamit. Így vagyok babonás. De ha kéményseprőt látok, nem fogom meg a gombomat.

Bertha Bulcsu: Vannak ellenségeid?

Kardos G. György: Biztosan vannak. Én mindig azt hiszem, hogy nincsenek, de aztán kiderül, hogy vannak. Nem hiszem, hogy halálos ellenségeim volnának, inkább irigyeim vannak, mint ellenségeim.

Bertha Bulcsu: Gyűlöltél már valaha valakit?

Kardos G. György: Most hirtelen nem emlékszem rá. Nyilván sok eset nem lehetett, mert akkor emlékeznék. Azt hiszem, egy embert gyűlöltém, de azt szívből.

Bertha Bulcsu: Hiszel a barátságban?

Kardos G. György: Hiszek benne. Vágyódom a barátságra, de ez egyre nehezebb. Mindig volt egy olyan álmom, hogy egy házban együtt lakom olyan emberekkel, akik szeretik egymást. De én egy olyan házban lakom, ahol reggel a kukából felbontatlan albumokat húzok ki. Még azt a fáradtságot sem veszik, hogy a könyvet bevigyék az antikváriumba. Én aztán ezekről a könyvekről a dinnyelevet és a magot lemosom.

Bertha Bulcsu: Írói életedben mennyit jelentenek a nők?

Kardos G. György: A legtöbbet jelentették. A világra a nőkön keresztül figyel oda az ember. Ők hozták be a világot, amire oda kell figyelni. Négy éve élek a feleségemmel úgy, hogy kapcsolatunk egyetlen pillanatra sem kopott meg érzelmileg.

Bertha Bulcsu: Mondj egy pénzösszeget, amelyik szerinted összeg.

Kardos G. György: Félmillió forint. Ebből a következőkre telne: lakás berendezéssel, kocsi, és egy motorcsónak.

Bertha Bulcsu: Szerinted merre halad az emberiség?

Kardos G. György: Úgy vélem, reneszánsza lesz a 19. századi tiszta eszményeknek és a hitnek. Nyugaton is belefáradnak az emberrablásokba. Belefáradtak a pornóba, hippiségbe, beat-be, figyeld meg, a dallamok is visszajönnek. Ha eljön egy kor, amikor a gyermekeknek nem fognak hazudni, és ezáltal nem bírják őket lázadásra, nemcsak mi, hanem az egész társadalom megszelídül. Ha én most gyerek lennék, én is állandóan lázadnék.

Bertha Bulcsu: El tudod képzelni, hogy más bolygókon is élnek emberek?

Kardos G. György: El. Szeretnék hinni benne. Én nagyon szeretem ezt a tudományos fikciót.

Bertha Bulcsu: Szerinted a harmadik világháború elkerülhető?

Kardos G. György: Szerintem elkerülhető, de ha nem kerülhető el, akkor több háború már nem lesz. Habár kérdéses szó ez a világháború. A második világháború még nem szűnt meg. Csak mi azokat a háborúkat, amelyek nem érintik Európát, nem tekintjük világháborúnak.

Beszélgetésünk végére már nyoma sincs Kardos szép babilóniai arcának. Csak egy fáradt magyar, mint a többi, aki lakásra, kocsira, életre gürizik. Kardos is egy güröző ember. Csak közben álmodik, gondolkodik, ír.